

СПІВПРАЦЯ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ З КООПЕРАТИВНИМИ СИСТЕМАМИ КРАЇН СВІТУ

У статті викладено основні аспекти співпраці споживчої кооперації України з кооперативними системами країн світу. Обґрунтовано стратегію і тактику міжнародної економічної співпраці України з допомогою сектора споживчої кооперації. Проаналізовано пріоритетні сфери співпраці споживчих кооперативів України з кооперативними структурами інших країн.

The main aspects of consumer cooperation societies in Ukraine with cooperative systems of different countries are stated in the article. The international economic cooperation of Ukraine by means of consumers' cooperative society sector is proved. Priority spheres of cooperation of consumer cooperatives of Ukraine with cooperative structures of other countries are analysed in the article.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сьогодні, як зазначають вітчизняні науковці, головними завданнями для України є пошук джерел ресурсного забезпечення сталого економічного зростання, утвердження інноваційної моделі розвитку, підвищення конкурентоспроможності економіки, наближення до європейських стандартів соціальної сфери.

Головна мета широкомасштабного розвитку багатофункціонального українського кооперативного сектора економіки полягає в реалізації невичерпних можливостей споживчої кооперації та ефективному використанні її потенціалу для економічного зростання і соціальної орієнтації багатокладної економіки України.

Ефективна реалізація цих завдань можлива лише через партнерство і співпрацю споживчої кооперації України з кооперативними системами країн світу. У процесі співробітництва кожна окрема країна може максимально використати свій потенціал і гарантувати реалізацію своїх національних інтересів [1, с.138]. Саме цим і зумовлюється актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Основні аспекти міжнародного співробітництва кооперативних систем висвітлені такими вітчизняними дослідниками кооперації, як В. Андрійчуком, В. Апоп'єм, С. Бабенком, А. Гальчинським, Я. Гончаруком, В. Зіновчуком, А. Мокієм.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність значного наукового доробку в цій сфері, недостатньо досліджені можливості використання потенціалу системи споживчої кооперації України у процесі співпраці з кооперативними системами країн світу.

Постановка завдання. Метою даної статті є обґрунтування стратегії і тактики міжнародної економічної співпраці України з допомогою сектора споживчої кооперації в контексті сучасних тенденцій розвитку світової економіки.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сьогодні міжнародний кооперативний рух та національні кооперативні об'єднання знаходяться під суттєвим впливом глобалізаційних процесів та кризових явищ, які відбуваються у світі. Глобалізація є одночасно і загрозою, і можливістю для кооперативів.

Участь споживчої кооперації України у глобальному світовому господарстві характеризують такі тенденції:

- послаблення ролі споживчої кооперації як суб'єкта зовнішньоекономічних зв'язків національної економіки;

- основною формою інтеграції споживчої кооперації України є зовнішньоекономічна діяльність;
- участь в міжнародних кооперативних об'єднаннях не використовується для налагодження економічних зв'язків;
- незначна кількість спільних підприємств в системі споживчої кооперації;
- слабка позиція держави щодо підтримки споживчої кооперації на сільському споживчому ринку;
- ігнорування використання досвіду кооперативних спілок інших країн;
- відсутність розвитку діяльності у сфері послуг, особливо в галузі туризму, у фінансово-кредитній сфері при співпраці з зарубіжними кооперативними організаціями;
- слабка участь у міжнародних програмах обміну досвіду та налагодження міжнародних коопераційних зв'язків, не в повній мірі використовується потенціал споживчої кооперації України в процесі співпраці з кооперативними системами країн світу [2, с.512].

Перспективний розвиток споживчої кооперації в умовах ринкового середовища, жорсткої конкуренції, глобалізації та інтернаціоналізації економіки неможливий без використання досвіду кооперативного руху в країнах з розвинутою і перехідною економікою. Пріоритетним напрямом розвитку кооперативних систем в умовах глобалізації є активізація їх участі у міжнародному кооперативному русі та їх міжнародна інтеграція [3].

Стратегічною метою розвитку міжнародної інтеграції споживчої кооперації є підвищення ефективності зовнішньоекономічних зв'язків насамперед через участь у європейському кооперативному русі та системну економічну співпрацю з кооперативними системами країн світу. Отримання досвіду можливе лише через співробітництво і партнерство українських споживчих кооперативів з кооперативними системами країн світу.

Основним завданням споживчих підприємств України в умовах глобалізації є формування конкурентоспроможної системи споживчої кооперації, аби зацікавити зарубіжних партнерів у співпраці з кооперативними організаціями України. Для цього необхідно на підприємствах та організаціях споживчої кооперації активізувати впровадження сучасних методів і інструментів менеджменту, маркетингу та антикризового управління.

Конкурентоспроможність споживчої кооперації України буде залежати як від рівня ефективності реалізації заходів, спрямованих на адаптацію до сучасної економічної ситуації в країні, від налагодженої системи державної підтримки та стимулювання діяльності кооперативних підприємств та організацій, так і від активізації міжнародної кооперативної співпраці з зарубіжними країнами.

Одним із найважливіших завдань міжнародної співпраці споживчої кооперації України з кооперативними системами країн світу в умовах глобалізації є не лише розширення діапазону зв'язків із закордонними фірмами, але й формування міжнародних економічних, технічних і соціальних зв'язків на довготривалій основі з кооперативними організаціями зарубіжних країн [3]. Застосування прикладів розвитку споживчої кооперації в зарубіжних країнах сприятиме прискоренню адаптації споживчих кооперативів України до ринкових умов господарювання, активізації кооперативної форми міжнародної інтеграції, ліквідації внутрішніх причин та пом'якшенню зовнішніх факторів формування негативних тенденцій у сфері ЗЕД, створенню адекватної до нових умов системи державної підтримки та розвитку кооперативного сектора.

Споживча кооперація України підтримує партнерські відносини з більшістю національних кооперативних організацій інших країн світу і бере участь в багатьох міжнародних об'єднаннях.

Сьогодні світовим центром кооперації визнано незалежну недержавну асоціацію, що представляє і обслуговує кооперативи в усьому світі – Міжнародний кооперативний альянс (МКА). Центральна спілка споживчих товариств України (Укоопспілка) є повноправним членом МКА з 1992 року.

Участь України у Міжнародному кооперативному альянсі спрямована на розвиток стабільного міжнародного співробітництва між кооперативами країн світу та обмін досвідом. Споживча кооперація України активно співпрацює зі спеціалізованими комітетами та підрозділами МКА.

Делегації споживчої кооперації України є постійними учасниками міжнародних виставок, ярмарків та зустрічей. В свою чергу, Укоопспілка організовує прийом іноземних делегацій, що відвідують нашу країну для ознайомлення з діяльністю української споживчої кооперації та обміну досвідом [3]. Представники Укоопспілки беруть участь у міжнародних конференціях, семінарах, форумах МКА для визначення сучасних тенденцій розвитку світової економіки і розробки стратегії і тактики міжнародної економічної співпраці споживчих кооперативів України з кооперативними структурами інших країн.

У сучасних умовах особливим є питання співпраці української споживчої кооперації з Європейським об'єднанням споживчих кооперативів (Euro Coop) – міжнародна організація, яка об'єднує європейські споживчі кооперативи і створена з метою захисту прав споживачів.

Європейське об'єднання споживчих кооперативів на сьогодні нараховує національних організацій - членів споживчої кооперації з 18 європейських країн. Організація була створена в 1957 році і в даний час складає більше 3200 місцевих і регіональних кооперативів, членами яких є більше 25 мільйонів споживачів по всій Європі. Діяльність Європейського об'єднання споживчих кооперативів спрямована на захист, заохочення і просування інтересів споживачів.

Європейське об'єднання споживчих кооперативів підтримує майбутню стратегію "ЄС 2020" і розглядає її як унікальну можливість для ефективного розвитку європейських країн на 10 років і більше.

Сьогодні Європа потребує нової стійкої соціальної ринкової економіки, яка висуває на перше місце людей і відповідальність. Для досягнення цієї мети Європейський Союз потребує допомоги споживчих кооперативів. Кооперативні підприємства є світовими ринковими лідерами в таких європейських країнах, як Італія, Фінляндія, Данія і Словаччина.

Кооперативи по своїй суті є соціально-орієнтованими структурами і тому мають найкращі можливості для реалізації цієї стратегії. Всі члени Європейського об'єднання споживчих кооперативів можуть суттєво посприяти впровадженню стратегії "ЄС 2020". Для України співпраця з Euro Coop є досить актуальною і відкриває нові можливості для покращення діяльності споживчої кооперації країни в сучасних умовах розвитку світової економіки. Вірогідними напрямками співробітництва Укоопспілки з цією організацією можуть стати участь у навчаннях та тренінгах, пошук ділових партнерів серед кооперативних підприємств для реалізації спільних інвестиційних та зовнішньоторговельних проектів [3].

Однак потенціал участі Укоопспілки в міжнародних кооперативних організаціях використовується не в повній мірі. Співпраця з кооперативними організаціями зарубіжних країн обмежувалася в останні роки разовими угодами, в більшості випадків з кооперативними організаціями Росії, Білорусії, Прибалтики та Швеції [3]. Масштаби співробітництва споживчої кооперації України із зарубіжними партнерами є досить незначними, про що свідчить постійне падіння обсягів зовнішньоекономічних операцій українських кооперативів з іноземними контрагентами. Внаслідок існування цілої низки проблем об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Одним із важливих напрямів становлення економіки України є співпраця з ЄС. На сучасному етапі розвитку економіки країни ЄС не розглядає Україну як потенційного члена даного угруповання, але можливість економічної інтеграції України в ЄС через кооперативний сектор обумовлюється суттєвими перевагами цього сектора економіки.

До таких переваг можна віднести:

- підтримка партнерських відносин з більшістю національних кооперативних організацій Міжнародного кооперативного альянсу, ООН та інших міжнародних організацій;
- наявність внутрішнього ринку як в Україні, так і в країнах ЄС;

- зниження підприємницького ризику в результаті організаційної єдності системи і спільності економічних інтересів кооперативів в усьому світі;
- наявність ринку збуту продукції за рахунок реалізації товарів своїм членам;
- гарантований ринок сільськогосподарських продуктів у пайовиків та населення, що обслуговується системою;
- наявність ринку кредитів за рахунок використання позичкових коштів пайовиків, тощо;
- участь делегацій споживчої кооперації України у міжнародних виставках, ярмарках, зустрічах, що організуються національними кооперативними організаціями і прийом іноземних делегацій, що відвідують нашу країну для ознайомлення з діяльністю української споживчої кооперації;
- диференційованість підприємств за масштабами діяльності відповідно до особливостей сільського населення, що особливо важливо для регіонів з екстремальними умовами проживання;
- багатогалузевий характер діяльності кооперативів, що визначає можливість різнопланового міжнародного співробітництва;
- кооперативні принципи, моральні цінності в бізнесі, які формують привабливий імідж кооперації як на національному, так і на міжнародному рівні, тощо [4, с.123-124].

Акцент міжнародної співпраці доцільно робити на розвитку виробничої кооперації (надання ліцензій з оплатою продукцією, поставка виробничих ліній та заводів з оплатою виробленою на них продукцією, спільне виробництво на основі спеціалізації, створення спільних підприємств двох і більше іноземних партнерів); комерційно-інвестиційного співробітництва (експортні та імпорتنі операції, кредитні угоди, міжнародний фінансовий лізинг, створення підприємств з іноземними інвестиціями) та науково-технічної співпраці (технологічний обмін, ліцензійні угоди, обмін практичним досвідом, спільні наукові дослідження). Позитивними ефектами, яких можна досягти в результаті запропонованих напрямів співпраці, доводиться доцільність економічної інтеграції України та Європейського Союзу шляхом міжнародного кооперативного співробітництва [4, с.156].

Сьогодні співпраця споживчої кооперації України з кооперативними системами країн світу повинна бути спрямована на розвиток як традиційних галузей споживчої кооперації, так і на розвиток таких галузей, як туризм, консалтинг, інжиніринг, банківські і страхові послуги, лізингові і франчайзингові операції тощо. Тобто, основний акцент для подальшого співробітництва української кооперації з кооперативами світу необхідно зробити на розвиток галузей третинного сектора економіки [5, с.211].

Україна поки що не належить до світових лідерів з надання туристичних послуг, однак особливості її географічного розташування та рельєфу, сприятливий клімат, багатство природно-ресурсного, історико-культурного та туристично-рекреаційного потенціалу створюють можливості для інтенсивного розвитку багатьох видів і внутрішнього, і іноземного туризму.

Система споживчої кооперації може суттєво посприяти розвитку туристичної галузі в Україні. Українські споживчі товариства можуть стати осередками розвитку нових і перспективних видів туризму - агротурзму та зеленого туризму. Національні туристичні кооперативи можуть співпрацювати з туристичними організаціями і об'єднаннями світу для створення конкурентоспроможного на світовому ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечити на цій основі комплексний розвиток територій та їх соціально-економічних інтересів при збереженні екологічної рівноваги та історико-культурного довілля.

Особливої уваги заслуговує питання щодо співпраці споживчої кооперації України з кооперативними системами світу у сфері освіти, науки і культури. Міжнародний освітній та науковий обмін, трансфер інтелектуального потенціалу – одна з ознак нашого часу.

Зрозуміло, що Україна стане процвітаючою державою тільки тоді, коли вона зможе комплексно і ефективно освоїти у своїх інтересах території та ресурси, якими володіє. Але зробити це неможливо без тісної економічної і наукової співпраці з розвинутими країнами і

впровадження їх досвіду в діяльність споживчих кооперативів України. Тому стратегічною метою для споживчої кооперації України повинно бути її входження до міжнародних освітньо-наукових потоків, які дозволять модернізувати вітчизняне виробництво, забезпечити конкурентоспроможність основних галузей промисловості тощо [6].

Співпраця банківського сектора системи української споживчої кооперації з кооперативними банками Австрії, Німеччини, Франції, Великобританії, Фінляндії, Польщі може сприяти значному розвитку українських банків та їх швидкій інтеграції у європейський фінансовий простір [5, с.214].

В Україні доцільно було б створити спільну з західними країнами консалтингову фірму, яка буде допомагати співпраці між споживчими товариствами України і зарубіжними кооперативами. Аналогічне підприємство можна організувати і в сфері надання інжинірингових послуг. Співробітництво українських споживчих кооперативів з кооперативними системами країн світу може відбуватися і у формі франчайзингу.

Актуальність розвитку лізингу в Україні зумовлює потребу в створенні спільної з зарубіжними країнами лізингової компанії з метою оновлення основних фондів підприємств споживчої кооперації

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, у процесі співпраці споживчих кооперативів України з кооперативними системами країн світу в різних сферах економіки, національні кооперативні підприємства отримують такі вигоди: впровадження досвіду функціонування зарубіжних кооперативів, обмін знаннями щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності, відкриття представництв споживчої кооперації України за кордоном, використання новітніх технологій провідних країн світу, можливість створення спільних підприємств, доступ до європейських програм фінансування та кредитування кооперативів, проведення спільних навчань та наукових досліджень тощо. Проте існують і негативні сторони співпраці споживчої кооперації України з зарубіжними кооперативами, які і можуть стати предметом подальших досліджень у цьому напрямі.

Література

1. Печуляк В. Міжнародні економічні організації в механізмі регулювання міжнародного економічного співтовариства / В. Печуляк // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – № 8. – С. 137–140.
2. Моренова Н. Ю. Міжнародний кооперативний рух у глобалізованій економіці / Н. Ю. Моренова // Вісник Львів. комерц. акад. [Сер. економ. Вип. 20]. – Л.: Вид-во ЛКА, 2006. – С. 508–516.
3. Семів С. Р. Перспективи поглиблення міжнародної інтеграції та участі споживчої кооперації України у міжнародному кооперативному русі / С. Р. Семів // Вісник Львівської комерційної академії. – 2009. – Вип. 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca/Gum/2009_8/16.pdf.
4. Федоришин Н. Ю. Міжнародне співробітництво кооперативних організацій у процесі європейської інтеграції України: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец.: 08.00.02 / Н. Ю. Федоришин. – К., 2007. – 212 с.
5. Моренова Н. Ю. Міжнародна кооперативна співпраця як інструмент секторальної економічної інтеграції України в ЄС / Н. Ю. Моренова // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. сб. науч. тр. / Н. Ю. Моренова. – Донецк: ДонНУ, 2005. – С. 210–216.
6. Згуровський М. Науково-технологічний розвиток України за умов світової глобалізації / М. Згуровський // Дзеркало тижня. – 2001. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dt.ua/3000/3300/30465>.